

Proizvodnja samo „zelene“ energije, zvuči fantastično i optimistično, ali koliko je to realno u Srbiji. Pojedinci vođeni raznim interesima zagovaraju potpuno gašenje termoelektrana i kopova, iako je izvesno da stabilnost snabdevanja bila ozbiljno ugrožena. Scenario bi bio poguban – Srbija bi postala zavisna od uvoza električne energije, struja bi znatno poskupela i bez posla bi ostalo više desetina hiljada ljudi. Posledice po ekonomiju bile bi nemerljive. Iako nije popularno, mora se reći da ako bi se Srbija preko noći odrekla uglja to bi slomio prvo „Elektroprivredu Srbije“ koja daje oko devet odsto ukupnih prihoda državnog budžeta, iz kojeg se finansiraju penzije, bolnice i škole. Sada EPS, kao najveća državna kompanija, iz domaćih resursa, uglja i vode, proizvodi dovoljno električne energije za potrebe srpskog tržišta. Oko 30 odsto energije dobija se u hidroelektranama, dok bazu proizvodnje čini šest termoelektrana na ugalj koje daju oko 70 odsto električne energije.

Ukoliko bi se istovremeno zatvorili svi EPS-ovi termokapaciteti na ugalj, Srbija bi morala da uveze oko 25 milijardi kilovat-sati električne energije godišnje, što bi po trenutnim tržišnim cenama od oko 50 evra po megavat-satu koštalo oko 1,25 milijardi evra. Ako se i zanemari to da trenutno ne postoje tehnički kapaciteti prenosne mreže da se uveze tolika količina električne energije, bez termoelektrana elektroenergetski sistem bio bi ozbiljno ugrožen. Srbija ne bi imala kapacitete za pokrivanje bazne potrošnje, snabdevanja električnom energijom bi postalo nestabilno, uz mogućnost ispada sistema, čak i uvođenje restrikcija. Gašenje termoelektrana bio bi poseban udar i na državni budžet. Procena je da bi se gašenjem termoelektrana i rudnika uglja, smanjile uplate u budžet za više od 20 milijardi dinara. Učešće bruto dodatne vrednosti EPS-a u BDP Srbije je oko 2,7 odsto, a sa uvozom struje umesto proizvodnje TE na ugalj, učešće bi se smanjilo na svega oko jedan odsto, dok bi sa novoizgrađenim elektranama kao zamenskim kapacitetima ovo učešće iznosilo jedva dva odsto.

– Svedoci smo agresivnog lobiranja protiv električne energije proizvedene iz uglja. U javnosti se plasira mišljenje da je EPS „državni neprijatelj broj 1“, koji nas zasipa pepelom i štetnim česticama i da zbog rada termoelektrana ljudi masovno umiru. Prenebregavaju se činjenice da EPS modernizuje postrojenja i ugrađuje filtere i sisteme za odsumporavanje, da su pepelišta uređena tako da vetar ne podiže oblake pepela – kaže Jelica Putniković, energetski stručnjak sa portala „Energija Balkana“. – Zanemaruje se i činjenica da je EPS-u još od 90-ih godina prošlog veka dodeljena uloga državnog čuvara socijalnog mira i standarda najsiromašnijih. Cena električne energije za garantovano snabdevanje za oko tri miliona potrošača iz kategorije domaćinstva i mali potrošači, koju formalno određuje Agencija za energetiku Republike Srbije, ali je zapravo aminuje država, nema baš stavku za bržu modernizaciju i ulaganja u nove, efikasnije, pa i kapacitete iz obnovljivih izvora. Država

je, međutim, nekoliko godina otezala sa povećanjem naknade za zelenu struju, koja se kao fid-in tarifa isplaćuje proizvođačima iz obnovljivih izvora. EPS, koji je prinuđen da otkupljuje tu struju, morao je iz sopstvene kase da im isplati podsticaje – gubeći oko 100 miliona evra na godišnjem nivou. Da je samo taj novac potrošen za modernizaciju kapaciteta danas bi još bolje ispunjavala ekološke standarde.

Ona navodi da zagovornici zelene energije bez pravih argumenata izjavljuju da bi Srbija mogla da proizvede dovoljno električne energije i kada ugasi termoelektrane i navode neke zapadnoevropske zemlje.

- Danska na primer, svojom proizvodnjom iz energije vetra i sunca prošle godine mogla je da podmiri 62 odsto svojih potreba za električnom energijom i manjak struje nadomešta uvozom iz francuskih nuklearki. Sve se, dakle, svodi na zagovaranje uvoza. Na interese trgovaca, koji preprodaju električnu energiju – objasnila je Putniković. – U vreme kada se lobiralo za liberalizaciju tržišta naftnih derivate zagovornici su tvrdili da će veća konkurencija dovesti do nižih cena. Danas imamo, u Srbiji i regionu bar desetak velikih trgovaca naftnih derivata, ali ni benzin ni dizel nisu jeftiniji. Situacija je ista kao na pijaci – ne može vam preprodavac prodati jeftinije robu od onoga ko je sam proizvodi.

Ona navodi i primer da je pre nekoliko zima Rumunija iako je liberalizovala svoje tržište i izgradila veliki broj kapaciteta OIE, u vreme velikih hladnoća državnim dekretom zabranila isporuku struje van granica države. Trgovci, koji su imali ugovorene isporuke, nisu mogli svojim potrošačima u drugim zemljama isporučiti struju. To treba da imaju na umu svi oni koji veruju da se energetska bezbednost može obezbediti iz tuđih elektroenergetskih sistema.

Kao zamena za ugalj predlažu se gas i novi kapaciteti za OIE, ali to rešenje podrazumeva investicije više od šest milijardi evra samo za nove elektrane od 3.000 MW na gas i po 2.000 MW na vetar i sunčevu energiju. Godišnji trošak za uvoz gasa bio bi oko milijardu evra i sve bi to platili građani kroz cenu struje. Zamenski kapaciteti mogu biti i velike hidroelektrane, ali je u Srbiji većina ekonomski isplativog hidropotencijala već je iskorišćena. Oni koji govore da vetar i voda mogu u potpunosti da zamene ugalj zanemaruju podatak da su termoelektrane u stvari sigurna rezerva za periode kada su suše ili nema vetra.

Predsednik Društva termičara Srbije prof. dr Milan Radovanović ističe da bi gašenje termoelektrana i zatvaranje kopova uglja doveli do potpune energetske zavisnosti Srbije od uvoza energije.

- To bi bilo pogubno ne samo za EPS, već i za kompletnu državu i privredu, a samim tim i građane. Država koja je apsolutno zavisna od drugih po pitanju energije nema budućnosti. Do sada smo bili energetske zavisni po pitanju nafte i gasa, jer te resurse nemamo, ali one

koje imamo treba pametno da koristimo. Niko ne zagovara niti propagira veće korišćenje uglja, već je neophodno strateški krenuti u prebacivanje na obnovljive izvore energije. Svaka nagla promena bi bila kobna. Nijedna evropska zemlja nije rekla evo za pet godina nemamo nijednu termoelektranu niti rudnik uglja. Naprotiv, napravljene su multidisciplinarnе strategije i planovi kako da se u narednih nekoliko decenija udeo uglja smanji, a poveća udeo „zelene“ energije. To je put kojim i Srbija treba da ide - kaže prof. dr Radovanović.

Otpuštanja

Putniković ističe da moramo biti svesni da je EPS najveća srpska kompanija, koja ne samo što svojim prihodima i uplatama u državni budžet jača nacionalnu ekonomiju već je i najveći poslodavac, ne samo po broju zaposlenih već i zbog toga što angažuje kompletnu srpsku mašingradnju i prateća preduzeća, koja rade na remontima, obezbeđuju rezervne delove. Bez EPS-a, odnosno kopova uglja i termoelektrana, gro tih firmi bi ostalo bez posla. Gašenje termoelektrana i kopova dovelo bi da oko 17.000 ljudi u EPS ostane bez posla, a indirektno mnogo više jer je preko izvođačkih firmi godišnje angažovano oko 45.000 ljudi. Oko 150 domaćih firmi iz mašinskog, elektro i građevinskog sektora radi za termo i rudarski sektor EPS-a i oko 200 miliona evra godišnje ide tim firmama.

Zaštita životne sredine

EPS je uložio više od 500 miliona evra u projekte zaštite životne sredine. Ugrađeni su moderni filteri u sve termoelektrane i emisije praškastih materija smanjene za 87 odsto. Izgrađen je sistem odsumporavanja u TE „Kostolac B“, grade se sistemi za najveće srpske elektrane u Obrenovcu, a planirani su projekti i za ostale. Rezultat će biti 20 puta manje emisije SO₂.